

ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ НАУКОВОЇ ШКОЛИ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ В УКРАЇНІ

The author has provided a review of the main prerequisites for the establishment of the academic school of military translation in Ukraine as a basis for the study of modern problems of the theory and practice of military translation and interpretation. The analysis of the concept "academic school" has been conducted; the main criteria to be met by the academic school of military translation have been defined.

Key words: academic school of military translation, theory of military translation and interpretation, Translation Studies.

В статье рассматриваются основные предпосылки становления научной школы военного перевода в Украине как основы исследования современной проблематики теории и практики военного перевода. Осуществлен анализ понятия "научная школа", выделены основные критерии, которым должна соответствовать научная школа военного перевода.

Ключевые слова: научная школа военного перевода, теория военного перевода, переводоведение.

У статті розглядаються основні передумови становлення наукової школи військового перекладу в Україні як основи дослідження сучасної проблематики теорії та практики військового перекладу. Здійснено аналіз поняття "наукова школа", виділено основні критерії, яким повинна відповідати наукова школа військового перекладу.

Ключові слова: наукова школа військового перекладу, теорія військового перекладу, перекладознавство.

Вступ. Наукові школи виступають поширеною формою об'єднання вчених, що відіграють помітну роль в розвитку науки. В умовах сучасних тенденцій спеціалізації та міждисциплінарності наукових досліджень все важче досягти значних результатів самому, тому сьогодні, як ніколи, необхідна кооперація вчених, концентрація зусиль багатьох дослідників для вирішення фундаментальних та прикладних наукових завдань.

Багаторічний досвід підготовки військових перекладачів для Збройних Сил та інших відомств сфери національної безпеки і оборони України, що накопичений на кафедрі військового перекладу Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка (ВІКНУ), потребує фундаментального перекладознавчого обґрунтування у форматі теорії військового перекладу (ТВП) як "системи знань про військовий переклад і перекладацьке супроводження заходів міжнародного військового співробітництва – найважливішого виду міжкультурної

комунікативно-посередницької діяльності, що складає основу лінгвістичного забезпечення військ. ТВП потребує системності – якості теоретично обґрунтованих, верифікованих військовою практикою та структурно упорядкованих спеціальних знань міждисциплінарного характеру" [1, с. 96].

Військовий перекладу (ВП) в Україні постійно розвивається завдяки інтенсифікації заходів міжнародного оборонного співробітництва, переходу Збройних Сил України на стандарти НАТО, необхідності перекладу важливих військово-політичних документів, а також усного та письмового військово-технічного і військового-спеціального перекладу текстів різних жанрів та стилів.

Актуальність формування наукової школи ВП пов'язується з необхідністю теоретичного узагальнення практичного досвіду, наукового обґрунтування ТВП, вирішення нагальних проблем лінгвістичного забезпечення військ.

Метою статті є визначення критеріїв, що необхідні для становлення наукової школи ВП на основі аналізу стану теорії та практики ВП в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Про необхідність створення школи ВП в Україні для якісної підготовки фахівців В.В. Балабін писав ще чотирнадцять років тому: школа ВП має "гармонійно інтегрувати найкращі досягнення сучасних філологічних та інших гуманітарних наук, оперативного впроваджувати їх у навчально-виховний процес" [3, с. 22–23]. На думку автора, школа ВП має стояти на міцному фундаменті перекладознавчої науки, яку в Україні успішно розвивають перекладознавчі школи професорів В. В. Коптілова, О. І. Чердніченка, Р. П. Зорівчак, Н. Ф. Клименко, М. О. Новікової, В. І. Карабана [1, с. 96].

Необхідність створення школи ВП у зв'язку зі збільшенням обсягів практики перекладу і розвитку теорії відзначає О. В. Юндіна [23, с. 43].

Доцент В. С. Петрухін у своїй доповіді "До проблеми військового перекладу: стан і перспективи його розвитку в Україні" наголошує на функціонуванні двох шкіл ВП – львівської, яку представляють уже покійні Василько Є. І. та Храмович О. Ф., а також ряд викладачів, котрі продовжують читати курс ВП, і київської, яку представляє проф. В. В. Балабін та його послідовники. Автор зазначає, що "на сьогоднішній день фактично "львівська школа" переїхала до Києва, де й асимілювалась в атмосфері перекладу із західноєвропейських мов" [19].

Доцент С. Я. Янчук, навпаки, вважає, що ще рано вести мову про існування будь-якої окремої школи ВП, пояснюючи це нечисленними науковими роботами з ВП та вузьким колом представників школи

західноєвропейських мов, літератур та перекладу, які виступали керівниками та/або першими опонентами дисертаційних досліджень, які присвячені проблемам ВП [26, с. 330–331]. Автор вважає, що на заваді виробленню єдиної узгодженої позиції науковців щодо становлення української школи ВП стоять такі об'єктивні причини, як "відсутність чіткої періодизації розвитку українського військового перекладу та обмаль інформації про кращих українських перекладачів воєнної доби. Також, за рідким винятком, не залишилося друканих праць визначних військових перекладачів" [24, с. 545].

Л. М. Гончарук стверджує, що завдяки низці інноваційних розвідок, присвячених проблемам ВП для різних мовних пар, що з'явилися в Україні упродовж останніх років, було започатковано серію перекладознавчих досліджень військової субмови, що створили основу для школи військового перекладу в Україні. Утім, засадничі питання ВП на початку XXI століття все ще залишаються недостатньо висвітленими у наукових розвідках [9, с. 1].

Провідні українські перекладознавці О. І. Чередниченко, В. І. Карабан неодноразово писали про необхідність розвивати спеціальні теорії перекладу в Україні. ТВП як окрема спеціальна теорія з власними завданнями, предметом і об'єктом, методологією і методами дослідження, розвивається та представляє інтерес для дослідників, оскільки "цей вид перекладу характеризується своїми значними особливостями у плані як жанрів текстів, так і принципів, закономірностей та труднощів перекладу" [11, с. 31].

Викладення основного матеріалу дослідження. У сучасних літературних джерелах поняття "наукова школа" багатозначне й має різні смислові відтінки. Перш за все, уточнемо це поняття.

Наука – це соціально значуща сфера буття суспільства, метою якої є виявлення об'єктивних законів природи і суспільства та їх творче використання. Наука є складовою частиною духовної культури людства. Як система знань вона охоплює не тільки фактичні дані про предмети навколишнього світу, людські думки та дії, не лише закони та принципи вивчення об'єктів, а й певні форми та способи їх усвідомлення. Цим самим наука виступає як форма суспільної свідомості [12, с. 72].

Школа зазвичай визначається як 1) навчально-виховний загальноосвітній заклад, а також приміщення, де він розташований; 2) напрям у науці, мистецтві, літературі, суспільно-політичній думці, що ґрунтується на спільних поглядах, принципах, тощо; 3) набуття досвіду і сам набутий досвід [13, с. 834].

Поняття "наукова школа" є історичним. Елементи колективної форми творчості і наукової школи стосовно відносин "учитель – учні

чи послідовники" (елементарна структура наукової школи) виникли в античну епоху. Прикладами стародавніх філософських шкіл можуть бути мілетська і піфагорійська школи, атомісти, школа Платона, перипатетична школа. Наукові школи в сучасному розумінні виникли в XIX ст., коли набули поширення лабораторії, почали створюватися науково-дослідні інститути й наукові товариства, ввійшли в практику колоквіуми, з'явилися спеціалізовані наукові журнали. Ці зміни в організації наукових досліджень, які є закономірним наслідком дії соціально-економічних факторів і зближення науки з виробництвом, призвели до того, що форма колективної творчості виявилася домінуючою й необхідною для подальшого прогресу науки. Тільки за цих умов виникає можливість існування чотириланкового ланцюга "науковий лідер – навчальний заклад (кафедра) – науковий інститут (лабораторія) – колоквіум (семінар)", в якому продуктивно функціонує колектив дослідників на чолі з науковим лідером. Згодом у цьому колективі можуть скластися зазначені вище головні ознаки наукової школи і він перетвориться на наукову школу [21, с. 261–262].

Різні науковці по-різному трактують поняття "наукова школа". Більшість із них зводяться до визначення наукової школи як форми наукового співтовариства, що формується на основі прихильності ідеям, методам, теоріям авторитетного лідера в тій чи іншій науковій дисципліні.

Найбільш повне визначення поняття наведено у Положенні про Наукові школи Київського національного університету імені Тараса Шевченка: *наукова школа – це "колектив визнаних українською та світовою науковою громадськістю фахівців, які працюють в структурних підрозділах університету в одному напрямі досліджень під керівництвом відомого вченого (вчених). Колектив наукової школи формується відповідно до історичних традицій університету, спрямованих на формування поколінь професійної, наукової та культурної еліти України"* [20].

Наукова школа має задовольняти таким основним критеріям:

- наявність доктора наук – лідера наукової школи, який виступає її засновником, а наукові ідеї та праці якого є базовими для даного наукового напрямку та визнані такими науковою спільнотою;
- наявність актуального наукового напрямку дослідження, перспективної наукової проблематики;
- здійснення підготовки магістрів за напрямком наукової школи та підготовки науковців вищої кваліфікації за науковою спеціальністю школи (докторів і докторів філософії);
- наявність сформованої професійної наукової співдружності людей – колективу наукової школи;

- наявність за даним напрямом значної кількості публікацій у фахових, загальнодержавних та міжнародних виданнях, монографій, навчальних посібників, підручників;
- проведення за профілем школи наукових конференцій, семінарів;
- участь у міжнародному співробітництві.

Проаналізуємо основні критерії та ознаки, що є передумовою для становлення наукової школи ВП.

По-перше, наукова школа повинна поєднувати наукову діяльність з навчальною. Підготовка військових перекладачів у ВІКНУ ведеться з 1993 року. За цей період підготовлено біля 300 кадрових військових перекладачів, а також понад 1000 військових перекладачів запасу. Підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації проводиться у трирічній очній ад'юнктурі ВІКНУ за спеціальністю перекладознавство, а також у форматі інституту здобувачів.

По-друге, одним із напрямків реалізації наукового потенціалу науковців є розроблення й видання наукових праць. За напрямком потенційної наукової школи ВП створено потужну навчально-матеріальну базу у вигляді монографій, підручників, посібників [4; 6; 8; 15–18].

По-третє, за профілем школи мають проводитися науково-практичні конференції, семінари та круглі столи. У 2004 році на базі ВІКНУ пройшла перша Міжнародна конференція "Актуальні проблеми перекладознавства та лінгвістичного забезпечення Збройних Сил України" [2, с. 44]. У ВІКНУ щорічно проводяться дві науково-практичні конференції (міжнародна та всеукраїнська), де обговорюються стан та перспективи розвитку ВП, здійснюється апробація результатів наукових досліджень на спеціальній секції "Актуальні проблеми лінгвістичного забезпечення Збройних Сил України".

По-четверте, обов'язковим критерієм існування наукової школи є наявність актуального наукового напрямку. Про актуальність наукового напрямку, необхідного для становлення наукової школи ВП, свідчать успішно захищені дисертаційні дослідження на здобуття наукового ступеню кандидата філологічних наук у період з 2002–2016 років. Це наукові дослідження В. В. Балабіна, П. А. Матюши, М. Б. Білана, С. Я. Янчука, Б. А. Дзіся, О. В. Юндіної та Л. М. Гончарук [5; 7; 9; 10; 14; 22; 25].

Проаналізуємо проблеми теорії та практики ВП, які було вирішено у цих дослідженнях.

Перше наукове дослідження з ВП було проведено В. В. Балабіним на тему: "Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу" у 2002 році [5]. В результаті дослідження запропоновано

визначення поняття "американський військовий сленг", досліджено лексичний склад, семантичні й функціональні особливості сучасного американського й українського військового сленгу, з'ясовано мовні та позамовні чинники лінгвокультурного бар'єра двомовної комунікації, що виникає при використанні американського військового сленгу, визначено стратегію й тактику операційних дій перекладача при перекладі сленгу, конкретизовано способи та прийоми перекладу та поширено їх на новий клас об'єктів – на переклад військового сленгу.

У 2008 році П. А. Матюша представив дисертаційне дослідження на тему: "Франкомовні та румуномовні назви 332 військових структур в українському перекладі" [14]. Визначним науковим результатом дослідження стали визначення поняття "назви військової структури" у контексті ВП, проведення комплексного вивчення назв військових структур збройних сил франкомовних та румуномовних країн як проблеми українського ВП, здійснення перекладацької класифікації військових ергонімів, аналіз основних способів перекладу українською мовою усталених і новоутворених назв військових структур збройних сил Франції, Бельгії, Канади, Румунії та Молдови, а також абрєвіатур з урахуванням розвитку української військової термінології, розробка рекомендації щодо можливостей їхнього машинного перекладу, а також стосовно відтворення національно-специфічних рис.

Лексико-семантичні трансформації у військовому перекладі висвітлені у дисертаційному дослідженні М. Б. Білана у 2010 році [7]. Результати дослідження полягають у наступних здобутках: запропоновано фреймову структуру французьких військових текстів статутної документації та їх українських перекладів, досліджено принципи досягнення еквівалентності й адекватності перекладу військових статутних текстів, деталізовано типи лексичних трансформацій з урахуванням специфіки перекладу військових статутних документів, виявлено найбільш і найменш уживані лексико-семантичні трансформації при перекладі військових статутних документів, проаналізовано відмінності застосування перекладацьких трансформацій залежно від типу військового статутного документа та з'ясовано їх причини.

У 2012 році С. Я. Янчук захистив дисертаційне дослідження на тему: "Особливості перекладу військової документації миротворчих місій ООН та НАТО" [25]. Здобутками даної роботи є наступне: проведено комплексний перекладознавчий аналіз англomовної військової документації миротворчих місій ООН та НАТО, виявлено основні способи та прийоми перекладу українською мовою усталених і новоутворених термінів і професіоналізмів міжнародної миротворчої

діяльності, а також їх скорочених форм з урахуванням потреб української військової термінології, у науковий обіг введено нові поняття й терміни з галузі перекладознавства, запропоновано значну кількість перекладних відповідників військових і політичних термінів міжнародної миротворчої діяльності, проведено класифікацію військової документації миротворчих місій ООН та НАТО, здійснено перекладознавчу категоризацію цієї документації за функціонально-комунікативними ознаками, цільовим призначенням й пріоритетністю опрацювання.

Дисертаційне дослідження на тему: "Лексико-стилістичні та граматичні особливості перекладу штабних документів бундесверу українською мовою" виконав Б.А. Дзись у 2012 році [10]. Результати дослідження полягають у здійсненні всебічного аналізу лексичних, граматичних і стилістичних особливостей перекладу текстів штабної документації бундесверу, систематизації теоретичних знань та рекомендацій з наведенням конкретних прийомів відтворення лексико-стилістичних і граматико-стилістичних особливостей штабних документів при перекладі українською мовою, запропонованому алгоритмі перекладацьких дій та готових відповідників при перекладі текстів сучасної штабної документації німецького військового діловодства українською мовою.

У 2013 році О. В. Юндіна представила дисертаційне дослідження на тему: "Жанрово-стильова обумовленість лексичних трансформацій в перекладі текстів військової тематики (на матеріалі іспанських та українських офіційно-ділових та художніх текстів)" [22]. Здобутки дисертаційного дослідження полягають у наступному: обґрунтовано використання тематичної лексики як основи для проведення міжжанрового та міжстильового перекладознавчого порівняльного аналізу лексичних трансформацій у текстах військової тематики, виявлено позамовні, комунікативні, чинники, що зумовлюють переклад, вся сукупність яких поєднана на основі чинника адресованості в дві моделі ситуацій перекладу, запропоновано і обґрунтовано чинник "понятійна система повідомлення" як ключовий позамовний фактор перекладу текстів офіційно-ділового стилю, сформульовано визначення "текст військової тематики" і визначене його співвідношення із військовими текстами, що є об'єктами ВП, вперше досліджено такий жанр, як "вербальна нота".

У лютому 2016 року Л. М. Гончарук представила чергове дисертаційне дослідження з ВП на тему: "Жанрові аспекти перекладу офіційно-ділових документів франкомовного військового дискурсу" [9]. Науковим результатом дослідження є проведення комплексного аналізу офіційно-ділової документації франкомовного військового дискурсу для

мовної пари "французька-українська", уведення до наукового обігу поняття франкомовного військового дискурсу в контексті перекладу, інтердискурсивних зв'язків у ВП, а також визначення домінанти перекладу текстових жанрів "оборонний кодекс", "інструкція", "нота", "резолуція ПАРЄ", "рекомендація ПАРЄ" на лексичному, граматичному і жанрово-стилістичному рівнях.

Вищеперераховані дослідження охоплюють п'ять пар мов: англійська-українська, французька-українська, румунська-українська, німецька-українська, іспанська-українська.

По-п'яте, однією з головних передумов становлення наукової школи ВП є визнання науковою спільнотою учених-перекладачів перспективності наукової проблематики. Перспективними проблемами теорії та практики ВП було визначено такі:

- *проблеми перекладу військового сленгу, сленгової фразеології та інших типів неформального мовлення військовослужбовців* (теоретичне та експериментальне вивчення прагматичного значення одиниць військового сленгу, переклад військової сленгової фразеології, розмежування сленгу та інших типів нелітературного мовлення, подальше вивчення українського військового сленгу, обґрунтування й відбір лексико-фразеологічних мінімумів для обов'язкового активного засвоєння перекладачами);

- *проблема підготовки військових перекладачів* (теорія та практика формування перекладацької компетенції);

- *проблема семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики* (теоретичне й експериментальне вивчення відношень тексту оригіналу та тексту перекладу на лексико-семантичному рівні, створення фреймової моделі військового перекладу, орієнтованої на дослідження процесу трансляції та порівняльно-перекладацький аналіз військових текстів, проведення концептуального аналізу військових текстів, визначення перекладацьких стратегій);

- *проблема термінологічної та лексикографічної діяльності військового перекладача* (розробка дво- та багатомовних військових глосаріїв та словників, створення лексикографічної бази субстандартних одиниць різних мов, відтворення військово-політичних термінів українською мовою при перекладі сучасної англійської белетристики та публіцистики);

- *жанрово-стилістичні проблеми ТВП* (порівняльні перекладацькі дослідження військових текстів різних жанрів та стилів (текстів військово-політичної, військово-технічної та військово-спеціальної тематики), систематизація типових помилок при перекладі військових текстів різних жанрів).

Зрештою, важливу роль у становленні наукової школи ВП відіграє практична діяльність військових перекладачів, під час якої одночасно формулюється нова проблематика з ТВП та впроваджуються результати наукових досліджень. На сьогодні спостерігаємо інтенсифікацію залучення Збройних сил України до заходів міжнародного військового співробітництва, що стимулює розвиток практики військового усного та письмового перекладу. Майже щодня відбуваються різні планові і позапланові заходи, візити делегацій збройних сил інших країн, міжнародних організацій (ОБСЄ, ЄС, ООН, МКЧХ, НАТО), неурядових організацій, робочі зустрічі з високопосадовцями, політичними діячами різних країн в рамках двостороннього, багатостороннього, військово-технічного співробітництва, отримання консультативно-дорадчої, матеріально-технічної та гуманітарної допомоги від НАТО та держав-членів Альянсу, реформування за стандартами НАТО сектору безпеки і оборони та оборонно-промислового комплексу, експертної допомоги проєктів концептуальних документів стратегічного та оборонного планування. Тематика таких заходів дуже широка, інформативна і термінологічно насичена, що вимагає від перекладача професійних знань не лише у військовій сфері, а й інших галузях, знання поточної ситуації у світі та орієнтування у подіях, що відбуваються в Збройних силах та Україні в цілому.

За результатами проведення комплексного огляду сектору безпеки і оборони України та перегляду положень основних документів оборонного планування проводяться переклади воєнно-політичних документів стратегічного рівня: Воєнної доктрини, Білої книги України, Стратегічного оборонного бюлетеня України, Державної програми розвитку Збройних сил України, Анкети оборонного планування НАТО, Річної національної програми співробітництва Україна – НАТО, Цілей партнерства, тощо. З метою переходу Збройних сил України на стандарти НАТО до 2020 року ведеться активна робота з перекладу чисельних угод зі стандартизації НАТО STANAG. Також здійснюється переклад угод, меморандумів, статутів, інструкцій, звітів тощо.

З огляду на сучасний стан справ у практиці ВП, спостерігаємо постійне поповнення емпіричного матеріалу, що вимагає узагальнення та теоретичного осмислення. Незважаючи на активізацію перекладацької діяльності у військовій сфері, слід зауважити, що вона спостерігається не у всіх парах мов, що безумовно обмежує розвиток ТВП.

Висновки. Наукова школа військового перекладу в Україні поки не сформована. Становлення наукової школи ВП є необхідним для подальшого розвитку теорії та практики ВП, це лише питання часу.

Науковою школою ВП має стати науковий колектив військових перекладачів та науковців під керівництвом доктора філологічних наук – лідера цієї школи, який сформувався внаслідок багаторічної плідної роботи над актуальними проблемами ВП, з притаманними йому творчою професійною співдружністю, дієвістю та визнаним науковим і суспільним значенням результатів діяльності.

В Україні вже існують об'єктивні передумови для становлення наукової школи ВП, а саме: наявність підготовки військових перекладачів і науковців вищої кваліфікації, наявність вагомих результатів у вигляді монографій, підручників і посібників, підтверджених впровадженням у практику та навчальний процес, наявність актуального наукового напрямку та перспективної наукової проблематики ВП, практична діяльність військових перекладачів, висвітлення проблем ВП на наукових конференціях і семінарах, наявність науковців – потенційних "учнів" наукової школи ВП.

Література

1. *Балабін В. В.* Концептуальний апарат теорії військового перекладу // Тези доповідей XI Міжнародної науково-практичної конференції "Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє" [Текст] / за заг. редакцією В. В. Балабіна. – К.: ВІКНУ, 2015. – 455 с. – С. 95.
2. *Балабін В. В.* Проблеми мовної підготовки в Збройних Силах України / Віктор Балабін // Наука і оборона: щоквартальний науково-теоретичний та науково-практичний журнал Міністерства оборони України № 2, 2007. – С. 42–46.
3. *Балабін В. В.* Професійна компетентність військового перекладача//Мовні і концептуальні картини світу: Зб. Наук. Праць. – К.: Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2002. – № 7. – С. 20–23.
4. *Балабін В. В.* Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу / В. В. Балабін. – К.: Логос, 2002. – 315 с.
5. *Балабін В. В.* Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу [Дисертація]: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16 / Балабін Віктор Володимирович // КНУТШ. – К., 2002. – 308 с.
6. *Білан М. Б.* Лексико-семантичні проблеми військового перекладу / М. Б. Білан. – К.: Логос, 2010. – 244 с.
7. *Білан М. Б.* Лексико-семантичні трансформації у військовому перекладі (на матеріалі статутних документів сухопутних військ збройних сил Франції) [Дисертація]: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16 / Білан Максим Борисович // КНУТШ. – Київ, 2010. – 241 с.
8. Військово-технічний переклад (англ. мова): Підручник / В. М. Лісовський; за ред. В. В. Балабіна. – К.: ВІКНУ, 2010. – 950 с.

9. Гончарук Л. М. Жанрові аспекти перекладу офіційно-ділових документів франкомовного військового дискурсу: автореф. дис. ... канд. філол. наук / Л. М. Гончарук. – Київ: нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2016. – 18 с.

10. Дзись Б. А. Лексико-стилістичні та граматичні особливості перекладу штабних документів бундесверу українською мовою [Дисертація]: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16 / Дзись Богдан Андрійович; М-во освіти і науки, молоді та спорту України; КНУТШ. – Київ, 2011. – 275 с.

11. Карабан В. І. Спеціальні теорії перекладу: скільки їх (потрібно)? / В'ячеслав Карабан // Наукові записки. – Випуск 104 (1). – Серія: Філологічні науки (мовознавство): У 2 ч. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. – С. 26–31.

12. Краснобокий Ю. М. Словник-довідник науковця-початківця. / Ю. М. Краснобокий, К. М. Лемківський // 2-е вид., випр. і доп. – К.: НМЦВО, 2001. – 72 с.

13. Куньч З. Й. Універсальний словник української мови. – Тернопіль: Начальна книга – Богдан, 2005. – 848 с. – С. 834.

14. Матюша П. А. Франкомовні та румуномовні назви військових структур в українському перекладі [Дисертація]: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16 / Матюша Павло Анатолійович // КНУТШ. – Київ, 2008. – 260 с.

15. Основи військового перекладу (англ. мова): Підручник / В. В. Балабін, В. М. Лісовський, О. О. Чернишов; за ред. В. В. Балабіна. – К.: Логос, 2008. – 587 с.

16. Основи військового перекладу (перс. мова): Підручник / Н. Т. Акульшина; за заг. ред. В. В. Балабіна. – К.: Логос, 2011. – 595 с.

17. Основи військового перекладу (польська мова) : навч. посіб. для курсантів і студентів 3–5 курсів / за заг. ред. В. В. Балабіна. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2013. – 351 с.

18. Основи військового перекладу (фран. мова): Підручник / І. О. Ольховой, М. Б. Білан, О. В. Акульшин / за заг. ред. В. В. Балабіна. – Вид. 2-ге, допов. та випр. – К.: Логос, 2012. – 632 с.

19. Петрухін В. С. До проблеми військового перекладу: стан і перспективи його розвитку в Україні / Віталій Петрухін // Електронний журнал семінару "Теорія і практика військового і технічного перекладу" кафедри іноземних мов Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ejournal.svirsoft.com/zasidannia/2/dopovidi/Petruhin.doc>

20. Положення про Наукові школи Київського національного університету імені Тараса Шевченка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://science.univ.kiev.ua/research/scientific_school/polozhennya-pro-naukovi-shkoly, – 2016. – Заголовок з екрана.

21. Українська Радянська енциклопедія. – Том 7. Вид. 2.– К., 1982.– С. 261–262.

22. Юндіна О. В. Жанрово-стильова обумовленість лексичних трансформацій в перекладі текстів військової тематики [Дисертація]: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16 / Юндіна Олена Вікторівна; ДЗ "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського". – О., 2013. – 20 с.

23. Юндіна О. В. Теорія та практика військового перекладу в Україні / Олена Юндіна // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – К.: КНУ, 2007. – Вип.41: Іноземна філологія. – С. 42–44.

24. Янчук С. Я. Неперервність традицій військового перекладу в Україні / С.Я. Янчук // Мовні і концептуальні картини світу. – 2014. – Вип. 50(2). – С. 544–551. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_50\(2\)_83](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_50(2)_83).

25. Янчук С. Я. Особливості перекладу військової документації миротворчих місій ООН та НАТО [Дисертація]: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16 / Янчук Сергій Ярославич; М-во освіти і науки, молоді та спорту України; КНУТШ. – Київ, 2011. – 277 с.

26. Янчук С. Я. Теорія військового перекладу в Україні: стан, проблеми, перспективи / С.Я. Янчук // Мовні і концептуальні картини світу. – 2013. – Вип. 43(4). – С. 328–335. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mikks_2013_43\(4\)_51.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mikks_2013_43(4)_51.pdf).

References

1. *Balabin V. V.* Kontseptual'nyy aparat teoriiyi viys'kovoho perekladu // Tezy dopovidey XI Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi "Viys'kova osvita i nauka: s'ohodennya ta maybutnye" [Tekst] / za zah. redaktsiyeyu V. V. Balabina. – К.: VIKNU, 2015. – 455 s. – P. 95.

2. *Balabin V. V.* Problemy movnoyi pidhotovky v Zbroynykh Sylakh Ukrainy / Viktor Balabin // Nauka i oborona: shchokvartal'nyy naukovo-teoretychnyy ta naukovo-praktychnyy zhurnal Ministerstva oborony Ukrainy № 2, 2007. – P. 42–46.

3. *Balabin V. V.* Profesiyna kompetentnist' viys'kovoho perekladacha // Movni i kontseptual'ni kartyny svitu: Zb. Nauk. Prats'. – К.: Kyiviv'skyi nats. un-t im. Tarasa Shevchenka, 2002. – № 7. – P. 20–23.

4. *Balabin V. V.* Suchasny amerykans'kyi viys'kovyy slenkh yak problema perekladu / V. V. Balabin. – К.: Lohos, 2002. – 315 p.

5. *Balabin V. V.* Suchasny amerykans'kyi viys'kovyy slenkh yak problema perekladu [Dysertatsiya]: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.16 / Balabin Viktor Volodymyrovych // KNUTSh. – К., 2002. – 308 p.

6. *Bilan M. B.* Leksyko-semantychni problemy viys'kovoho perekladu / M. B. Bilan – К.: Lohos, 2010. – 244 p.

7. *Bilan M. B.* Leksyko-semantychni transformatsiyi u viys'kovomu perekladі (na materialі statutnykh dokumentiv sukhoputnykh viys'k zbroynykh syl Frantsiyi) [Dysertatsiya]: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.16 / Bilan Maksym Borysovych // KNUTSh. – Kyiv, 2010. – 241 p.

8. Viys'kovo-tekhnichnyy pereklad (anhl. mova): Pidruchnyk / V. M. Lisov's'kyi; za red. V. V. Balabina. – К.: VIKNU, 2010. – 950 p.

9. *Honcharuk L. M.* Zhanrovi aspekty perekladu ofitsiyno-dilovykh dokumentiv frankomovnoho viys'kovoho dyskursu: avtofef. dys ... kand. filol. nauk / L. M. Honcharuk. – Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka. – К., 2016. – 18 p.

10. *Dzis' B. A.* Leksyko-stylistychni ta hramatychni osoblyvosti perekladu shtabnykh dokumentiv bundesveru ukrayins'koyu movoyu [Dysertatsiya]: dys. ...

kand. filol. nauk: 10.02.16 / Dzis' Bohdan Andriyovych; M-vo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy; KNUTSh. – Kyiv, 2011. – 275 p.

11. *Karaban V. I.* Spetsial'ni teoriyi perekladu: skil'ky yikh (potribno)? / Vyacheslav Karaban // Naukovi zapysky. – Vypusk 104 (1). – Seriya: Filolohichni nauky (movoznavstvo): U 2 ch. – Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 2012. – P. 26–31.

12. *Krasnobokyy Yu.M.* Slovnyk-dovidnyk naukovtysya-pochatktivtysya. / *Yu.M. Krasnobokyy, K. M. Lemkivs'kyy* // 2-e vyd., vypr. i dop. – K.: NMTsVO, 2001. – 72 s.

13. *Kun'ch Z. Y.* Universal'nyy slovnyk ukrayins'koyi movy. – Ternopil': Navchal'na knyha – Bohdan, 2005. – 848 s. – S. 834.

14. *Matyusha P. A.* Frankomovni ta rumunomovni nazvy viys'kovykh struktur v ukrayins'komu perekladі [Dysertatsiya]: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.16 / Matyusha Pavlo Anatoliyovych // KNUTSh. – Kyiv, 2008. – 260 s.

15. Osnovy viys'kovoho perekladu (anhl. mova): Pidruchnyk / V. V. Balabin, V. M. Lisovs'kyy, O. O. Chernyshov; za red. V. V. Balabina. – K.: Lohos, 2008. – 587 s.

16. Osnovy viys'kovoho perekladu (pers. mova): Pidruchnyk / N. T. Akul'shyna; za zah. red. V. V. Balabina. – K.: Lohos, 2011. – 595 s.

17. Osnovy viys'kovoho perekladu (pol'ska mova) : navch.posib. dlya kursantiv i studentiv 3-5 kursiv / za zah. red. V. V. Balabina. – K.: Vydavnycho-polihrafichnyy tsentr "Kyyivs'kyy universytet", 2013. – 351 s.

18. Osnovy viys'kovoho perekladu (fran. mova): Pidruchnyk / I. O. Ol'khovoy, M. B. Bilan, O. V. Akul'shyn / za zah. red. V. V. Balabina. – Vyd. 2-he, dopov. ta vypr. – K.: Lohos, 2012. – 632 s.

19. *Petrukhin V. S.* Do problemy viys'kovoho perekladu: stan i perspektyvy yoho rozvytku v Ukraini / Vitaliy Petrukhin // Elektronnyy zhurnal seminaru "Teoriya i praktyka viys'kovoho i tekhnichnoho perekladu" kafedry inozemnykh mov L'vivs'koho derzhavnogo universytetu bezpeky zhyttyediyal'nosti, 2011. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://ejournal.svirsoft.com/zasidannia/2/dopovidi/Petruhin.doc>

20. Polozhennya pro Naukovi shkoly Kyyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://science.univ.kiev.ua/research/scientific_school/polozhennya-pro-naukovi-shkoly, – 2016. – Zaholovok z ekrana.

21. *Ukrayins'ka Radyans'ka entsyklopediya.* – Tom 7. Vyd. 2.– K., 1982.– S. 261–262.

22. *Yundina O. V.* Zhanrovo-styl'ova obumovlenist' leksychnykh transformatsiy v perekladі tekstiv viys'kovoyi tematyky [Dysertatsiya]: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.16 / Yundina Olena Viktorivna; DZ "Pivdenoukr. nats. ped. un-t im. K. D. Ushyns'koho". – O., 2013. – 20 c.

23. *Yundina O. V.* Teoriya ta praktyka viys'kovoho perekladu v Ukraini / Olena Yundina // Visnyk Kyyivs'koho natsional'noho universytetu im. T. Shevchenko. – K. : KNU, 2007. – Vyp. 41: Inozemna filolohiya. – S. 42–44.

24. *Yanchuk S. Ya.* Neperervnist' tradytsiy viys'kovoho perekladu v Ukraini / S. Ya. Yanchuk // Movni i kontseptual'ni kartyny svitu. – 2014. – Vyp. 50(2). – S. 544–551. – Rezhym dostupu: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_50\(2\)_83](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_50(2)_83).

25. *Yanchuk S. Ya.* Osoblyvosti perekladu viys'kovoyi dokumentatsiyi myrotvorchyykh misiy OON ta NATO [Dysertatsiya]: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.16 / Yanchuk Serhiy Yaroslavovych; M-vo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrayiny; KNUTSh. – Kyiv, 2011. – 277 s.

26. *Yanchuk S. Ya.* Teoriya viys'kovoho perekladu v Ukrayini: stan, problemy, perspektyvy / S.Ya. Yanchuk // *Movni i kontseptual'ni kartyny svitu.* – 2013. – Vyp. 43(4). – S. 328–335. – Rezhym dostupu: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mikks_2013_43\(4\)_51.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mikks_2013_43(4)_51.pdf).